

Lázár József

Solvay Kémia Kft.

Budapest, XIV. Hungária körút 114.

Mottó:

*"A boldogság az életívó deriváltja"*²

Csacsi Pacsi:

*Ni, természetes teve számára jókor A-
ni termet este vesz, ám ára jókora.*³

Tanult barátaim imázsa a vállalati szférából nézve kitűnő. Mégis, mindenki - saját bevallása szerint is - hasonló köröket fut, mint én. Az én imázsom például, legalábbis (Érdi) Péternél és egy-két helyen (még) jó. Saját képünk azonban magunkról rossz(abb). Ez is posztmodern?

Az ELMOHA meghívott résztvevői közül kilógok, csupán a több évtizedes baráti viszony, és érzésem szerint a szervező által felülértékelt obskúrus pályám miatt hívtak meg. Mindazonáltal a tudományos és filosz személyiségek melletti szóhozjutás számomra váratlanul nagy érdeklődést keltett, bár, így utólag, a vázlat közzétételekor az életrajzi megjegyzések az ottani környezetből kiszakítva értelmezhetetlenek lehetnek. Mégis, az előadás "jegyzőkönyve" számára - az érthetőség érdekében némi kiegészítéssel - mellékletben közreadom őket.

Nem az életrajz, a karrier a lényeg azonban, hanem az előélet által kiváltott gondolatok, amelyek egy számomra is fura - bár időnként közhelyszerűnek tűnő - látomást feszegetnek.

Mást csinálunk, mint amit kellene? - A jövő és az üzlet

Egy ilyen hivatkozás nélküli állítás bizton kihívna a szerkesztő és az olvasó haragját, ezért meg kell magyaráznom. Lényegében a világvége-érzet egy megnyilvánulása ez. Vajon nem indokolt-e legalább gondolkodni az üzleti élet nyomása és a jövő összefüggéseiről? Nem atombiztos óvóhelyek építéséről és nem globális felmelegedésről, és nem kozmikus jelenségekről van szó, hanem a az üzleti hajtóerő - feltevésem szerinti legerőteljesebb, - globális következményeiről. Rendes foglalkozású emberek, a hagyományos (nyugati) ideológia zászlói alatt működő társadalmakban nem látszanak tudomást venni az üzleti világ nyomásából eredő veszélyekről, és abba kívánván beilleszkedni, lényegében elősegítik az alább vázolt folyamatok előrehaladását. Megállapíthatjuk azonban, hogy még nem lehet tanácsokat adni arra, hogy mit is kellene másképpen csinálni a mostani tevékenységek helyett. Egyre nagyobb társadalmi csoportok ismerik fel azonban a fenti összefüggéseket, és változtatnak magatartást.

1 Címjavaslat Érdi Pétertől.

2 Lázár, 1967

3 Molnár László, 1968

A globalitás ma lényegében egyirányú, arra jó, hogy a fejlettek (gazdagok) szemmel tarthassák a fejletleneket, és egymás között tartsák, erősítsék a(z önvédelmi?) kapcsolatokat, közös ideológiát. A régi illusztráció szerint egy faluban hamar meg lehet tudni a felvégen, ha megkéselelték valakit az alvégen. Ezt globálisan értelmezve érthető, hogy ha Vietnam alvég volt, New York felvégnék számított. Ma már azonban kézenfekvő, hogy összehasonlíthatatlanul többet tudnak a felvégen az alvégről, mint fordítva, sőt a felvégen egymásról is szinte mindent tudnak, míg az alvégen a szomszédok között sincs (elég) kommunikáció. Így a gazdagok-fejlettek a Big Brother szerepébe kerülnek, amit a kormányok és multinacionális vállalatok, érdekeiket helyesen felismerve meglehetősen ügyesen ki is használnak.

Gazdag ország, piacország, szegény ország

Az erőforrások szűkülnek, és - belátható - ezzel kapcsolatban a gazdagok csak viszonylagos mérsékletet hajlandók (lényegében csak saját érdekében) tanúsítani. Nem is várható el szerintem több. A józan ésszel nem fér össze annak feltételezése, hogy az Egyesült Államok azért szüntesse be a DDT használatát, mert ez Indiában fejlődési rendellenességeket előzne meg. (Indiát viszont annak idején erősen támadták, mert nem szüntette meg a DDT gyártását akkor, amikor az USA már - a saját állampolgárai érdekében is - megtette ezt.) A viszonylagos (ön)mérséklet viszont nem egyértelműen hasznos a kevésbé gazdagoknak és fejletteknek.

A környezetkímélő, anyagtakarékos stb. megoldások csak akkor törnek át, ha piaci, vagy más gazdasági tényező által kikényszerített forrás finanszírozza azokat. A finanszírozók, illetve az erről döntést hozók azonban kizárólag a gazdagok (még ha a pénz eredetileg nem is csupán tőlük ered), és ezzel ők saját területükön további terjeszkedést támogatnak, újabb munkahelyeket, profítlehetőségeket teremtenek a fejlettek számára. Az üzletemberek számára az anyagtakarékos, stb. jelző csak marketingfogalom, nagyobb profítlehetőség van az ilyen címkével jogosan, vagy jogtalanul ellátott üzleti tevékenységben.

Az altruista támogatások (alapítványok) forrása tipikusan a gazdagok pénztárcája. Ez tehát csak az egyébként jól menő üzletekből eredhet. A már felhalmozott vagyonok ilyen célra való felhasználása eivileg itt nem számít, mert ezek vagy saját vállalkozásaikból teremtik elő a pénzeket, vagy egyszerűen utánpótlás hiányában elfogynak. (A fejlett országokban a reklámra fordított összegek egyre nagyobb része úgynevezett társadalmi [környezetvédelmi, erőforrástakarékossági, ökológiai] reklám. Ki finanszírozza ezt?)

Az ilyen, például alapítványi pénzek általában új iparágak fejlesztéséhez (munkahelyek teremtéséhez, vagy legalább "gazdag" munkahelyekké való átrendezéséhez) járulnak hozzá azzal, hogy kutatásokat, oktatást finanszíroznak, vagy ártámogatást adnak. A kormányok pénze pedig adókból, azaz főként üzleti tevékenységből, fogyasztásból, jövedelemből származik.

A fogyasztó fogyaszt. A termelő termel. De hiszen mind a kettő mi vagyunk. Eddig legalábbis ezt gondolhattuk. Tételezzük fel, hogy ketten vagyunk. Egyikünk gazdag, másikunk szegény. Bő erőforrások esetén, viszonylag gazdágként (azaz, miután kielégíthettük alapvető szükségleteinket) - a fogyasztáskereső manipulatív reklámtechnikák által ösztönözve - azért fogyasztunk, hogy termelhessünk, fejlődjön az üzlet. Erőforrásszűk helyzetben, viszonylag szegényként inkább azért termelünk, hogy fogyaszthassunk, ne haljunk éhen. Gazdágként javíthatunk helyzetünkön ideig óráig, ha nálunk az erőforrások bőven, míg szegény társunknál szűken vannak.

Szegényként esélyünk nincs, de egy darabig fogyaszthatunk még gazdag társunk üzleteinek működése érdekében. Gazdag társunknak még érdeke is lehet, hogy (segélyekkel, technológia-transzferrel, hitelekkel) támogassa fogyasztásunkat, erőforrás-takarékos üzleteit

felvevőpiacunkon keresztül fejlessze. Meg is fogja tenni, sőt valószínűleg legértelmesebb gyermekünket (öszöndíjak, brain drain) át is emeli majd a gazdagok csoportjába segítségnek álcázva, vagy egy új típusú eugenika keretében. Az is lehet, hogy viszont hülyegyerekét, aki nem képes az üzletet követni, és nem elég jó fogyasztó, esetleg kiadja nekünk. Jót kérdezett Göncz Árpád: Döntsék már el, hogy kellünk-e nekik. Értsd: melyik csoportot szánják nekünk, a csak fogyasztásra ítélt szegényt, vagy az üzlettársit.

Szomorú, hogy a leszakadók egyre növekvő csoportjának fogyasztása nem hasznosítható jól a fejlett gazdaság számára (nem segíti elegendően a fejlett gazdaság üzleti gépezetének mozgását), hiszen a fogyasztott termékek alacsony feldolgozottsági fokúak, de ugyanakkor ez a fogyasztás nagy fajlagos primer erőforrás-felhasználással jár. (Durván fogalmazva: A nyersanyagot elfogyasztják azelőtt, mielőtt üzletet lehetne belőle csinálni.) Ennek szerkezete a túlságosan nagy lemaradás miatt nem alakítható (már) gazdaságosan át úgy, hogy a magasabb szellemi tartalmú (azaz a fejlett országok üzleti gépezetének termékeként előálló) termékek fogyasztásánál elegendő felvevőpiaci előnyt képviseljen ahhoz, hogy megbocsássák a lokálisan nagy erőforrásfogyasztást. (A trópusi esőerdők pusztítása logikusan kelt felháborodás a fejlettek között.) Ennek következtében felvethető, hogy vajon nem fűződik-e pragmatikus érdek e területek lakosságszámának csökkenéséhez? Felfogásom szerint suba alatt ez a csökken(t)és, kevésbé elegánsan: a vegetáláson keresztül való (ki)pusztulás/pusztítás elindult, folyik és az egyenlőség-testvériség-szabadság jelszó hivatalos eltemetéséig álcázottan fog tovább erősödni. Elég Afrika, Latin- és Dél-Amerika, valamint Ázsia egyes elmaradott területeire gondolni, de akár a kurd tragédiára is. Felmerülhet az is, hogy a kimúlt Szovjetunió területeiből nem kerül-e erre a sorsra jelentős rész.

Kulcskérdés tehát az egyes területek primer erőforrás-fogyasztásának aránya a globális fejlett világ üzleti életét mozgásban tartó fogyasztási piaci potenciáljához. Hiába tény, hogy egy fejlett országbeli ember szegény országbeli társához képest sokszorost használ fel a meg nem újuló erőforrásokból is, nem várható, hogy gyökeres önkorlátozással a fejlettek visszaállítsák az egyenlő arányt. Törvényszerűnek tűnik, hogy a szabadjára engedett üzleti hajtóerő nyomán fogyasztással párhuzamosan az erőforrások még egyenlőtlenebbül fognak megoszlan.

Valójában minden pillanatban az történik, hogy a gazdagok döntenek el, kire számítanak üzleti társaként, és kire csak fogyasztóként, egy ideig, mielőtt - aktívan - sorsukra hagynák/szorítanak őket.

A világ tehát globálisan szakad részekre. Korábban is megvolt ez a tagozódás a társadalmakban, de lokálisan. Ma ez globálisan jelentkezik. Az igazi szegényeknek az emberiség szintjén társadalmilag nincs esélye már, sőt sosem volt. (Egyedeknek persze igen, de itt most nem erről van szó). A szegényeket a gazdagok fogyasztási vágya tartja kordában.

Úgy tűnik, nincs igazán mód arra, hogy az emberiség szegény része bevonható legyen a globális problémák számukra kedvező megoldásába.

A gazdagok csoportja pedig - az erőforrások szűkülésével, illetve az üzleti gépezet mozgatásához szükséges fogyasztás növekedésével párhuzamosan egyre keményebben fogja szelektálni tagjait.

A humanitárius megfontolások átalakulnak, és korlátozódnak az egyre közelebbi környezetre. Végző esetben természetesen saját gyerekünk fog elsőbbséget élvezni a családon kívüliakkal szemben.

Új típusú háborúk

Motiváció: piac, nyersanyag, olcsó munkaerő⁴, azaz üzlet, mégha ideológiai csomagolásban is. Új vonás jelentkezik: egyre több ember (felismert) érdeke lett a háború.

Régen az éppen illetékes helyi uralkodó, illetve környezete érdekei és döntései határozták meg.

Az I. világháborúban már nagyobb csoportok, esetenként tömegek ismerték fel a háborúhoz fűződő érdekeiket (mégpedig nemcsak a propaganda nyomására). A háborútól nem érintett területek lakossága például szállítóként szerepelt.

A II. világháborúban, annak nagyobb kiterjedtsége, és a globális infrastruktúra magasabb fejlettsége miatt még erősebben jelentkezett a háborúban közvetlenül részt nem vevő országok üzleti "részvétele".

Az Öböl-háború ökológiai, emberfajták közötti, észak-dél, illetve szegény-gazdag háború jegyeit viseli magán, de lényegében nem fejeződött be.

A háborúk egyenlőtlenebbé válnak. A technika a gazdagoknak kedvez. Koreában még nem, Vietnamban már egyértelműen, az Öbölben végképpen. Az út ki van jelölve.

A háborúk nem a régi módon véresnek. Az igazi háború sem (látszik) véresnek. Az Öböl-háborút a globális faluban nem láttatták annak, hogy megfeleljenek az emberbaráti ideológia követelményeinek (Mi nem vagyunk olyan gonoszak, mint ők). Vajon kis túlzással nem tekinthető-e nem véres, új típusú háborúnak a "boat people" története, Bangladesh sorsára hagyása, a kurdok esete, Afrika, Dél-Amerika szerencsétlen népeinek sorsa is? A háború folyik üzleti eszközökkel is, gazdasági gyarmatosítással, amelynek során a célbavett társadalom megosztásával fogyasztói piacot teremtenek egyfelől és nyomort, munkanélküliséget, kivándorlást másfelől. A környezeténél sokkal magasabb importált termelékenység osztja meg a lokális társadalmat.

Logikus, hogy ilyen háborúkra haditerv, stratégiai terv is létezhet (létezik?), a gondolkodásban mindenesetre jelen van, készletfelhalmozás, óvóhely, ökológiai katasztrófa emlegetése formájában, és finomabb formákban olajtársaságok, kormányok üzleti, gazdasági stratégiai ülésein. Fényes példa erre a Reagan-i fegyverkezési gazdaságpolitika, amely végül is egy új típusú, nem véres háborút robbantott ki, és nyert lényegében meg a Szovjetunió ellen. Ezen nem változtat az, hogy a következmények lehetnek kevésbé vérmentesek, de ez már ideológiailag elfogadható lesz a fejlett világ polgárainak.

A humanitárius megfontolások értelme eltűnik. Szabad-e ilyen egyáltalán kimondani? Nagy népességcsoportok léte zavarja más nagy csoportok élettehetségeit. Korábban ez csak kevesek számára volt nyilvánvaló, a háborúkra akkor még feltétlenül propagandamaszlaggal kellett felkészíteni az embereket. Könnyen belátható, hogy a fegyverkezési verseny megszűnése miatt várható több milliányi új munkanélküli enélkül is elég világosan tudja (majd) megfogalmazni érdekeit. A globális Big Brother korában tehát sokkal több ember részére világos propaganda nélkül is a dolog (illetve könnyebb a propagandát eredményesen átverni). Idő kérdése, hogy - ennek következtében is - mikor és hogyan tűnik el az "egyenlőség, testvériség, szabadság" jelszó. A (Nyugat-)Európai menekültpolitika új hajtásai, az esetleges újabb vasfüggöny már kétségkívül felmerült gondolata jelzés, és felkészíti a fejlett (itt értsd: gazdag) társadalmak polgárait a váltásra. Az elvek megszűnését, változását ideig-óráig persze takargathatja a tömegkommunikáció. Ma még ez a helyzet.

⁴ dr. Vágvölgyi Béla, Eötvös Gimnázium, 1960-as évek

Külső körülmények

Hatások

Egyetem

KISZ, újságszerkesztés -> balhé

(A KISZ többünk számára lehetővé tette a politikai és érdekvédelmi ambíciók [hatalom?] kiélését, a technikák gyakorlását. Messze nem ortodox kommunista gyakorlatunk azonban állandó összeütközésekre vezetett a "fehéringesekkel", melynek következményeképpen egy önálló újság kiadási előkészületei fegyelmi ügybe torkoltak).

Számítástechnika, ipar, Gerecs

(A politikai visszavonulás után dr. Benedek Pál hatására távolodtunk el a vegyészet fő csapásirányától, és érdekes módon már az első szárnypróbálgatásnál, a diplomamunkánál megérezhettük a konzervatív vegyipar ellenállását Gerecs akadémikus úron keresztül.)

Franciaország

Posztgraduális diákélet, Fast Fourier Transformation, Toulouse

(Apám párizsi kiküldetése adott lehetőséget 1 év kiruccanásra, amely - utólag nézve - egy életre szóló elégedetlenséget épített belém a hazai lehetőségekkel kapcsolatban. Az elegáns nevű transzformáció egy akkor frissen felfedezett algoritmust fed, amelynek alkalmazásával foglalkoztam a diákélet mellett fennmaradt szabadidőmben.)

Sureté Nationale (a francia elhárítás kezében)

(Kérdemteltem figyelmüket, és módomb volt kihallgatáson résztvennem, ahol szüleim 1945 előtti foglalkozását is kérdezték többek között [1971-ben], valamint besúgó szerepet is kaphattam volna az egyetemen.)

Állástalanság (ittthon)

(Friss hazatérőként, egyetemi viselt dolgaim miatt átmeneti nehézségeim voltak, majd némi protekcióval sikerült elhelyezkednem.)

- 1968, Sinkó: Optimisták

(A Prágai Tavasz és Augusztus 20., együtt olvasva a regényeit, és a nagyon intenzív együttlét Lukácsista bölcsesekkel meghatározó volt a későbbi felfogásomra, noha ebből a társaságból később, éppen pályám miatt kimaradtam.)

- Ipar vs. kutatás

(Pályaválasztási alapkérdés volt ez. A népgazdaság kemizálása volt éppen napirenden, és nyilvánvaló volt, hogy az iparvállalatoknál történnek a dolgok, csakis az ipar felé kell törekedni, ipari alkalmazásokkal kell foglalkozni. Ez határozta meg diplomamunkánkat, a szakítást az "ionbukfenceztetéssel", azaz a hagyományos vegyészi pályákkal.)

- termelünk, vagy fogyasztunk - melyik a cél?

(Franciaországi utam alkalmával már felmerült ez a kérdés, 68 után népszerű kérdésfeltevés volt, de akkor még nem ismertem [fel] kibontási lehetőségeit.)

- még nem bántottak annyira...

(Hazatérésem indokai között a disszidálásból következő családom elleni retorziók eshetősége mellett az játszott szerepet, hogy nem voltam eléggé megsértve az egyetemi fegyelmi büntetés miatt, és úgy tűnt, javítható a helyzet, sőt éppen rám várnak ez ügyben [is].)

szabadalom-szabvány

(Barátaim a két dolgot számomra érthetetlenül sokáig nem tudták megkülönböztetni. A szabadalmi ügyek szépsége fokozatosan bomlott ki, én ezen keresztül jutottam el a szakmai biztonsághoz.)

nyilvánosság, szerződés a társadalommal

(Az egyik legérdekesebb alapelv: a szabadalmat [kizárólagos jogot] az információ nyilvánosságra hozataláért cserébe adják. Szóval ez egy igen hasznos dolog.

biológiai szabadalmak

(Nagy jelentőségű fejlemény, hogy új genetikai típusú élőlényekre is kezdtek szabadalmat adni. v.ö. reveláció.)

kinek jó a gyógyszer? ha védhető, jó, ha nem....

(alapélmény: ipari szempontból az a gyógyszer jó, amely új, védhető. Ha csak jó - extrém módon fogalmazva - nem éri meg foglalkozni vele.)

dokumentáció (on line), nyelvek

(A számítástechnikai előképzettség és családi örökség (könyvtáros papa), valamint a szabadalmi szakma szerencsés találkozása önálló szakmai tekintély szerzésére adott lehetőséget. Nagy élmény 20-30 nyelvű dokumentum értelmezése fordítás nélkül.)

perek, jog, államigazgatás

(Az iparjogvédelem érdekes tartozéka a pereskedés, akár egy-egy fogamzásgátló hatóanyagával, akár egy szép ábrás védjeggyel kapcsolatban. Az ellenfél rendszerint a "civilizált nyugat", mi pedig a koppintók. A jogi ismeretek, az államigazgatás ismerete hasznos a magánéletben is, mint kiderült.)

Magyar Kémikusok Egyesülete, Magyar Iparjogvédelmi Egyesület

(A szakmai egyesületi munka pártmunkaként volt elkönnyelhető, megúsztam a pártot, de amúgy is nagy hatással volt rám ez a munka mindkét egyesületben.)

- kutatás vs. hasznosítás

(Alapkérdés volt, hogy [immár az iparon belül] vajon kutatni kell-e, vagy hasznosítani a kutatás eredményeit. Szerintem a szűk keresztmetszet ma is a felhasználásban, az alkalmazásban van. Döntő volt ez a felismerés egész későbbi pályámra. Visszatekintve minden tevékenységem egyértelműen erre vezethető vissza.)

- horizontális képzés

(Polihisztorszerepre képességeim nem tettek alkalmassá, de a tanulmányi szabadságok ösztönző rendszere és a sokfajta ismeret iránt igenis érezhető kereslet szerencsésen találkozott interdiszciplináris tanulási kedvemmel. Ma a menedzserlét egyik aduja a széles horizontális képzettség. Így sok papírt, és némi tudást sikerült szereznem.)

- Római Klub

(Az első jelentések szépen beígérték a világvégét. Ezek a gondolatok természetesen nagyon benne vannak mai felfogásomban.)

- begyűrűzik

(Sokat hallott fogalom, sokat segített a globalitás megértésében.)

- a világ túlságosan műszaki

(Feltűnt, hogy a hazai mémökdőmpinget korábban Nyugaton megelőzte egy hasonló, majd a 70-es években a humán képzés új lendületet vett, és nyilvánvalóvá vált, hogy nem lehet a nagy problémákat kizárólag, vagy túlnyomóan műszaki felfogással kezelni.)

egy nyugati vállalat, más kultúra, más elvárás

(Új szakma, kezdő ügynök lettem, nagy élmény: a nyugati vállalat is küszködik ugyanazokkal a gondokkal, mint egy magyar, és ezt még a franciás lezserség és a latinos megbízhatatlanság fűszerezi. Magyarország nem célpia, a marginális jelentősége miatt szerepe alárendelt.)

nem vagyunk németek, de magyarok sem

(A magyar felfogásban a nyugati vállalat elsősorban német kultúrájú, a külföldieket itthon a németekhez mérik, innen a precizitáshoz, megbízhatósághoz való ragaszkodás. A "német értékeket" a franciák tudatosan nem vállalták, és ezzel a magyar elvárásoknak sem feleltek meg.)

kémeink viszont igen, legalábbis annak tűnhetünk

(Túl aktív, konfliktusokat sem nélkülöző munkám felkeltette a francia elhárítás figyelmét [régi ismerősök], és emiatt gondjaim lettek.)

nem kell minden levélre válaszolni

(Reveláció: a korábbi [német] kultúra megkövetelte a választ, de a "junk mail" korában kiderült, hogy kíméletlenül célrátörően kell a kapcsolatokat lezárni, illetve válasz nélkül hagyni a leveleket.)

a főnök pedig ...

(Amiből csak a következő fejezet következik, persze némi személyes tanulságok levonásával.)

Kirúgva

Pannonplast

kezdjük előlről

(Új egzisztencia-teremtés, sajnos kihagytam a vállalkozóvá válás [utolsó?] jó alkalmát, a romantikus nagyvállalati lélek győzött bennem.)

pénzfejés, OMFB stb, Világbank

(Egyik, jellemző feladat pénzok felhajtása műszaki fejlesztési tervek, nem minden megalapozottság nélkül)

Provincia Hungária (ma: Pannonplast)

(Fontos fogalmak: management, hatáskör, kompetencia, KÜTEFA, piac, igazgatóság, főmérnökség, tolmácsolás, vegyesvállalatok, utazási terv, privatizáció, tőzsde [ez nem igazán sikerült], kommunikáció, training, team, profit center, SÜE [stratégiai üzleti egység], stb. Érdekes szerep: az ötletember keverve az udvari bolondéval: szabad kitalálni és javasolni dolgokat, de nem kell számítani a megvalósításra, és ezért felelősséget sem kell [lehet] vállalni. Nem vagyok ugyan a brancsban, de megbecsülnek.)

- üzletemesség

(Meglépetés volt számomra az a látszólagos igénytelenség, amivel az üzleti világban találkoztam. Sok múlik az emberi kapcsolatokon, és a gyorsaság a pontosság rovására is mehet. Másik nagy hatás az általános képzettségi és kultúráltsági szint különbsége a korábbiakhoz képest.)

- gerinchajlítgatás

(Nagy sokk. A kapitalista állami cég helyi főnökeinek gyarmati viselkedése rendesen alakította gerincemet. Lumbágó és csalánkiütés voltak a fizikai következmények.)

- lakástámogatás

(Az isten lába. Jó kis állami vállalati rendszer. Eladtam magam, öröklakás van kilátásban, egyébként közepesen érdekesnek kinéző munka mellett. Később azután jobban sült el.)

- szemüveg

- kolesterin

(A menedzser egészsége!, vállalat vizsgálja!)

- kivehető fogsor

(Csak a nagyjavítás idejére!)

- Öböl-háború

(Akár Észak-Dél háború is lehetett volna, nagy színjáték, igazából az olaj a fontos, és először érzem először érezhető, hogy a szegény világ a gazdagnak útjában áll, miközben a szegények elpusztítására minden lehetőség meg is van.)

- Az üzleti világ és a jövő

(Vajon azt csináljuk-e, amit kellene, és mit is kellene [ld. az előadás vázlatát].)

Új helyzet,

(Hűtlenség a Pannonplast egyik vegyesvállalati partnerével.)

**adó, hitel, számvitel, könyvelő,
könyvvizsgáló**

(Kiderül, hogy még mennyi minden hiányzik az alapos menedzseri tudáshoz, munkaidő 50%-kal megnő, önállóság, végre egyszer jó telefonhelyzet.)

**ismét egy nagy üzleti gépezet csavarja
lettem.**